

3. Ovcharova R.V. (2003) Psykholohycheskoe soprovozhdenye rodytelstva. [Psychological support of parenthood] M.: Yzdatelstvo Ynstituta psykhoterapyi, 319.
4. Bezpalko O.V. (2003) Sotsialna pedahohika u skhemakh i tablytsiakh: [navch. posibnyk] [Social pedagogy in charts and tables: [teach. manual]] K.: Lohos, 208.
5. Ovcharova R.V. (2006) Rodytelstvo kak psykholohycheskyi fenomen: [uchebnoe posobyie] [Parenting as a Psychological Phenomenon: [tutorial]] M.: Moskovskiy psykholoho-sotsyalnyi ynstitut, 496.
6. Bunina L.M. (2009). Vrakhuвання потреб дитини як основа усвідомленого батьківства. Дити- батьки – сім'я. Вип.3. Nauk. Svit.
7. Ofitsiyniy sayt UNISEF: http://www.unisef.org/ear-lychildhood/index_69849.html
8. Demohrafiia ta sotsialna ekonomika (2015), [Demography and Social Economy] 3(25). S.185-198

СУЩНОСТЬ И СТРУКТУРА ПОНЯТИЯ «РОДИТЕЛЬСКАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ» У СТУДЕНТОВ АГРАРНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ ВИСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ.

К.В. Нагорная

Аннотация. В статье исследовано и проанализировано сущность понятия отцовство как педагогического феномена, который является совокупностью знаний, представлений и убеждений относительно себя в отцовской роли. Ведь это не только существование позиций «отец-мать-ребёнок», но и личностное отношение к воспитанию детей, развитию их умений, навыков. Это родительская ответственность, которая проявляется в мотивационной, аффективной, когнитивной и конативной составляющих.

Ключевые слова: сущность, структура, отцовство, родительская ответственность, молодежь

THE ESSENCE AND STRUCTURE OF THE CONCEPTURE "FATHER RESPONSIBILITY" TO STUDENTS OF AGRICULTURAL HIGHER EDUCATION.

K. V. Nagorna

Abstract. The article analyzes and analyzes the essence of the concept of paternity as a pedagogical phenomenon, which represents the totality of knowledge, beliefs and beliefs in relation to oneself in the parental role. This is not only the existence of the "father-mother-child" position, but also the personal attitude towards the upbringing of children, the development of their skills and abilities. It is parental responsibility, which manifests itself in the motivational, affective, cognitive, and constitutive components.

Key words: the essence, structure, paternity, father responsibility, youth.

УДК 378.147

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН НА ЗАСАДАХ ФАСИЛІТАЦІЇ

В.М. ПЛЮЩ, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри хімії

Центральноукраїнського державного педагогічного університету
імені Володимира Винниченка

e-mail: valentynapl@ukr.net

Анотація. У статті досліджено питання формування екологічної культури у майбутніх вчителів природничих дисциплін. Охарактеризовано погляди вчених на специфіку формування екологічної культури студентів. Обґрунтовано значення фасилітації у формуванні екологічної культури майбутніх учителів природничих дисциплін на сучасному етапі становлення та розвитку педагогічної освіти.

Ключові слова: екологічна культура, виховання, педагогічна фасилітація, навчально-виховний процес, вчителі природничих дисциплін.

Актуальність (Introduction). Гуманізація та гуманітаризація освіти, ріст національної самосвідомості суспільства активізує проблему духовного збагачення, переосмислення цінностей та ціннісних орієнтацій особистості. Саме тому, до вищої професійної освіти в Україні сьогодні висувають вимоги, в яких підкреслюється необхідність гуманістичної спрямованості. Гуманізація є і одним із принципів екологічної освіти і виховання, що сприяє відродженню духовності, підвищенню ефективності збереження довкілля.

Незважаючи на визначену провідну роль особистості в освіті реформування вищої школи в останні роки відбувалося, перш за все, шляхом внесення змін до державних освітніх стандартів та впровадженням нових інформаційних технологій. Разом з тим, до уваги майже не приймався той факт, що головне цільове призначення системи освіти – збереження, трансляція і трансформування культури – реалізується, перш за все, носіями цієї культури, якими у закладах вищої освіти є викладачі. Провідним в організації навчально-виховного процесу взагалі та формування екологічної культури майбутніх вчителів природничих дисциплін зокрема, має бути особистість педагога та його вплив на розвиток студента шляхом фасилітації.

Аналіз останніх джерел та публікацій (Analysis of recent researches and publications). У педагогічній науці проблеми гуманізації навчально-виховного процесу досліджували такі автори, як Ш. Амонашвілі, С. Гончаренко, В. Зінченко, І. Зязюн, В. Кузнецов, О. Плахотнік, Г. Сагач, тощо. Пріоритетні підходи до формування екологічної компетентності, сутність і структуру цього поняття, принципи формування якості представлено у працях Г. Білецької, О. Колонькової, Л. Лук'янової, В. Маршицької, О. Пруцакової, Н. Пустовіт тощо. Більшість досліджень, що стосуються неперервної екологічної освіти і виховання присвячено проблемі формування екологічної культури майбутніх учителів (Г. Білявський, Ю. Бойчук, Т. Вайда, Н. Грейда, Г. Науменко, С. Рудишин, Г. Тарасенко, Г. Філіпчук тощо).

Мета (Purpose) нашого дослідження полягає у обґрунтуванні конструктивного значення фасилітації у формуванні екологічної культури майбутніх учителів природничих дисциплін на сучасному етапі становлення та розвитку педагогічної освіти.

Методи (Methods). Теоретичні (аналіз педагогічної, психологічної літератури); інтерпретаційно-аналітичний метод щодо вивчення вітчизняних джерел із застосуванням порівняння, систематизації та узагальнення.

Результати (Results). Культура є специфічним способом організації життєдіяльності людини, що відображається у продуктах матеріальної та духовної праці, у духовних цінностях, у ставленні людей до природи, суспільства та до самих себе. Культура людини визначається здатністю до сприйняття духовних цінностей, а також активного утвердження цих цінностей та їх створення.

Термін «екологічна культура» з'явився в 20-х роках минулого століття як сукупність відповідних екокультурних норм (заборон та дозволів), хоча корені екологічної компоненти сягають ще доісторичних часів [2, с. 43].

Екологічна культура особистості у педагогічній літературі характеризується як: діяльність людини, спрямованою на організацію і трансформацію природного світу відпо-

відно до її особистих потреб і намірів [7, с. 14]; форми адаптації етносу до природних умов і спосіб організації життєвого простору, який охоплює систему уявлень, моральних і світоглядних установ [3, с. 10]; це ступінь моральної зрілості людини, який глибоко закорінений у підсвідомості [4, с. 167]; результат діяльності людини з перетворення природного середовища відповідно до фізіологічних і соціальних потреб людини; характеристика рівня розвитку екологічної свідомості соціальних суб'єктів, починаючи з індивіда і закінчуючи людством у цілому; творча діяльність людей у ході освоєння природного середовища, в процесі якої виробляються, зберігаються і розподіляються екологічні цінності [4, с. 90]; поведінку та життя суспільства чи окремого індивіда на основі пізнання та раціонального використання законів розвитку природи з урахуванням близьких і віддалених наслідків змін природного середовища під впливом людської діяльності [8, с. 232].

Синтез цінностей, ідеалів, світоглядних установок, практичних настанов відбувається у свідомості особистості. Свідомість водночас набуває статусу складової світогляду, в межах якого відбувається поєднання знань та вподобань, що виступають у ролі особистісних цінностей, ідеалів, норм.

Отже, екологічна культура особистості забезпечується формуванням системи особистісних цінностей, спрямованої на збереження природи; екологічної свідомості, екологічного світогляду, екологічно доцільної поведінки індивіда та екологічної відповідальності.

Важливим показником екологічної культури студента є його суспільно значущі дії та вчинки. Тому особливої ваги у формуванні екологічної культури набуває виховуюча діяльність педагогічних закладів вищої освіти, яка зосереджується на конкретних етичних нормах, що має особистісний сенс для студента [7, с. 35]. Екологічну освіту пов'язують головним чином з навчальним процесом (пізнання суті самої людини, взаємозв'язків, які в ній відбуваються, і вплив на сферу раціонального мислення), що є основою формування світогляду, принципів, позицій. Екологічне виховання, яке здійснюється як у навчальному процесі так і в різноманітних формах позааудиторної роботи, спрямоване переважно до емоційно-чуттєвого світу особистості й сприяє формуванню екологічної культури через гуманістичне світовідчуття.

Гуманістичного спрямування екологічна освіта у вищій школі набуває внаслідок інтенсивної диференціації та інтеграції навчальних дисциплін для розв'язання комплексних багатопланових проблем сучасності. Провідне місце серед них займають саме природничі дисципліни. Формування екологічної культури майбутніх учителів природничих дисциплін має відповідати триєдиній меті – природозбереження, природовідновлення і природоохоронна діяльність. В практиці начально-виховного процесу це реалізується за допомогою міжпредметного підходу, який полягає в узгодженому використанні освітнього і виховного потенціалу всіх навчальних дисциплін, самоосвіти та інших форм освіти з метою формування екологічної культури студента.

Взаємодія викладача і студента в навчально-виховному процесі довгий час розглядалася як система, в якій провідні функції належать викладачу. Соціальні функції і освітні завдання сучасної вищої школи повинні втілюватися в новому ставленні педагогів і студентів до цілей спільної діяльності, що можливо, на нашу думку, за створення умов психолого-педагогічного супроводу навчання і виховання студентів засобами фасилітації.

Необхідність використання у навчальному процесі вищих навчальних закладах моделі супроводу ґрунтується на його перевагах, а саме: відповідність вимогам часу; універсальність застосування в різних сферах і в різних формах втілення; націленість на нейтралізацію труднощів шляхом створення умов у навчальному середовищі для прояву і розвитку необхідних позитивних рис особистості; ефективність використання

кадрових і матеріальних ресурсів; рівноправну участь та активність усіх суб'єктів су-проводу [6].

Сутність педагогічної фасилітації у навчально-виховному процесі полягає у подоланні традиційного підходу до студента як до виконавця, та у формуванні нато-мість активного, здатного до самостійного аналізу та прийняття нестандартних рі-шень випускника. Таке навчання сприяє й розвитку мотиваційної сфери студентів, оскільки відомо, що потреби і мотиви активної поведінки формуються не під час ви-конавчої, а під час спрямовуючої взаємодії. У зв'язку з цим завдання викладача – за-лучити студентів у спільне орієнтування, розділити з ними ряд управлінських функцій з метою створення умов для пробудження глибокого інтересу до предмета і виник-нення реальних змістовних мотивів навчання. Під час фасилітації навчання викладач має можливість використовувати не догматичні методи і прийоми, а ті з них, які спри-яють творчому засвоєнню необхідної інформації, формують уміння міркувати, шукати нові грані проблем у вже відомому матеріалі. Все це створює умови для підвищення інтересу та пізнавальної активності студентів, оптимізує процес розвитку їх профе-сійної самосвідомості.

Варто зазначити, що фасилітація передбачає надання можливості студентам взяти на себе контроль і відповідальність за власні зусилля та досягнення. Крім того, особливістю фасилітаційної взаємодії є підтримка процесу, а не змісту діяльності, щодо якого той, хто підтримує, займає нейтральну позицію [6]. Викладач під час на-вчально-виховного процесу підтримує, допомагає, спонукає студента та створює сприятливий психолого-педагогічний клімат.

Найбільш доцільними методами і прийомами у підготовці майбутніх учителів природничих дисциплін ми вважаємо творчі завдання, еколого- психологічні тренінги, імітаційне моделювання, інтерактивні технології, проблемні ситуації, екологічні дида-ктичні ігри, екологічні проекти; інформаційно-агітаційні програми тощо. Таким чином ми пропонуємо систему фасилітативної взаємодії викладача і студентів під час ви-вчення ними природничих дисциплін (табл. 1).

Таблиця 1.

Система фасилітативної взаємодії суб'єктів навчально-виховного процесу

Види діяльності	
викладача	студентів
Навчальна:	
– розробка програм безперервної екологічної під-готовки; – введення в основні профільні і загальноосвітні дисципліни розділів, тем чи окремих питань з охорони навколишнього середовища; – введення в дипломні проекти розділу, присвя-ченого оцінці досліджуваної теми з погляду охорони навколишнього середовища;	– теоретико-дослідницька робо-та, спрямована на вивчення літера-турних джерел, складання рефератів, доповідей з регіональних і глобаль-них проблем екології
Практична:	
– розробка практичних завдань з екологічною спрямованістю для практичних, лабораторних та семі-нарських занять, виробничих та навчальних практик; навчальних проектів;	– експериментальна робота, орієн-тована на дослідну перевірку відомих наукових даних і методик, проведен-ня дослідів з подальшим описом ре-зультатів; – екологічна діяльність, що сприяє виявленню особливостей відносин природи, історії та культури рідного краю;

Науково-дослідницька:	
– залучення студентів до науково – дослідницької роботи з проблем охорони навколишнього середовища; – розробка системи завдань для розширення самопідготовки студентів; – керівництво науковими гуртками студентів; – участь у конкурсах наукових студентських робіт	– пошукове конструювання різних моделей і створення проектів, їх апробація та практичне впровадження.

Під час такої взаємодії суб'єктів навчально-виховного процесу активізується потреба студентів в оволодінні методиками розвитку екологічної компетентності; відбувається залучення студентів на заняттях з фахових дисциплін до квазіпрофесійної еколого-освітньої діяльності; умотивовано використовуються завдання екологічного спрямування під час проходження майбутніми учителями природничих дисциплін різних видів практик.

Висновки і перспективи (Discussion). Таким чином, організація навчально-виховного процесу на засадах фасилітації створює оптимальні умови для формування екологічної культури майбутніх учителів природничих дисциплін, оскільки сприяє: зміні ціннісних орієнтацій та мотиваційних установок, розвитку готовності студента до саморозвитку і самореалізації в навчальній та професійній діяльності, підвищенню культури самоврядування. На підставі здійсненого аналізу психолого-педагогічних досліджень, в яких відображено сучасний стан розроблення проблематики формування екологічної культури та педагогічної фасилітації, зауважуємо, що питання необхідності і доцільності педагогічної фасилітації у навчально-виховному процесі не викликає сумнівів. Розглянуті у статті аспекти не вичерпують усіх питань цієї теми, подальшої науково-педагогічної розробки потребує розробка і впровадження в навчально-виховний процес системи завдань формування екологічної культури майбутніх учителів природничих дисциплін на сучасному етапі.

Список використаних джерел

1. Беккер И. Л. Проблемы гуманизации образования и экологическая культура / И. Л. Беккер // Вестник экологического образования в России. – 2000. – № 4. – С.14
2. Квас В. М. Формування екологічної освіти і виховання в історії філософії та педагогіки / В. М. Квас // Наукові записки КДПУ ім. В. Винниченка. – Серія: Педагогічні науки. — Випуск 71. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка. – 2006.
3. Дробноход М. І. Концептуальні основи формування екологічного мислення та здібностей людини будувати гармонійні відносини з природою: [Кол. моногр.] / М. І. Дробноход, Ф. В. Вольвач, С. І. Іваненко.— К.: МАУП, 2000.— 76 с.
4. Климчик О. М. Вступ до фаху: Навчальний посібник / О. М. Климчик, П. М. Малярчук, Т. М. Мислива, В. П. Дубровський. – Житомир : Житомирський національний агроекологічний університет, 2008. – 344 с.
5. Морозова Л. Виховання екологічної культури особистості / Л. Морозова // Вища освіта України, № 2. – 2001. – С. 88–92.
6. Плющ В.М. Педагогічна фасилітація та її роль в організації навчально-виховного процесу / Плющ В.М. // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. Зб. наукових праць. Випуск 16, книга 1. – Кіровоград: РВВКДПУ ім. В.Винниченка, 2012. – 384 с.
7. Шулдик В.І. Екологічна освіта як аспект гуманізації шкільного навчання біології: монографія / В.І. Шулдик, О.С. Осадчий. – К.: Наук. світ, 2002. – 96 с.
8. Федоряк М. М., Москалик Г. Г. Основи екології / М. М. Федоряк, Г. Г. Москалик. – Чернівці ЧНУ, 2009.— 336 с.

References

1. Bekker Y. L. (2000). Problems of Humanization of Education and Ecological Culture. Bulletin of Ecological Education in Russia. – № 4. – p.14 (in Russ.)
2. Kvas V. M. (2006). Formation of ecological education and education in the history of philosophy and pedagogy. Scientific Papers of the KSPU them. V. Vynnychenko. Series: Pedagogical Sciences. – Issue 71. Kirovograd: RVV KDPU im. V. Vy`nny`chenka. (in Ukr.)
3. Drobnokhod M. I. (2000). The conceptual foundations of the formation of ecological thinking and human ability to build a harmonious relationship with nature. K.: MAUP, 2000.– 76 p. (in Ukr.)
4. Kly`mchy`k O. M. (2008). Entry to the profession. – Zhitomir: Zhytomyr National Agroecological University.. – 344 p. (in Ukr.)
5. Morozova L. Education of the ecological culture of the personality. Higher education of Ukraine, №2. – 2001. – p. 88–92. (in Ukr.)
6. Plyushch V. M. (2012). Pedagogical facilitation and its role in the organization of the educational process. Theoretical and methodological problems of education of children and pupils. Series: Pedagogical Sciences. – Issue 71. Kirovograd: RVVKDPU them. V.Vinnichenko. – 384 p. (in Ukr.)
7. Shuldy`k V. I. (2002). Ecological education as an aspect of humanization of school biology teaching: monograph. Sedimentary - K .: Science. World. – 96 p. (in Ukr.)
8. Fedoryak M. M., Moskaly`k G. G. Principles of Ecology. – Chernivci ChNU, 2009.– 336 p. (in Ukr.)

FORMATION OF ENVIRONMENTAL CULTURE OF FUTURE TEACHERS OF NATURAL DISCIPLINES ON THE FACILITATION FACILITIES

V. Pliushch

Abstract. *The article explores the issues of forming ecological culture in the future teacher of natural sciences. Characterized views of scientists on the specifics of the formation of ecological culture of the students. A key figure in the formation of ecological competence of future generations of citizens is the teacher, particularly the teacher of natural sciences. Professional qualifications of students working for a university degree in the field of teaching, their environmental education, environmental literacy, readiness for carrying out nature protection activities with children as well as their civic stance are crucial for the professional training of teachers. In this article, the problem of teacher facilitation in the context of psycho-pedagogical support of the educational process is considered. It is theoretically proved pedagogical conditions of forming development of ecological culture of future teachers of natural sciences: activation the necessity of students in capturing the methods of development ecological competence; using at the lessons of professional disciplines the design of fragments of professional and pedagogical activity for providing personal implication of students in ecological and educational activity; the motivated usage of tasks of ecological aspiration during passing by future teachers of natural sciences different types of practices.*

Keywords: ecological culture, education, pedagogical facilitation, future teachers of natural disciplines, upbringing,